Lausunto

04.10.2021

Asia: VNS 4/2021 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

SaferGlobe on riippumaton suomalainen ajatushautomo, joka tuottaa tietoa ja kehittää työvälineitä kestävän rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi.

SaferGlobe ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto liittyen sisäisen turvallisuuden selontekoon.

1) Ennaltaehkäisyn rooli tulevaisuuden turvallisuuden turvaamisessa korostuu

Suomi on, kuten selonteossakin mainitaan, maailman turvallisin maa. Suomella on hyvät ja vahvat rakenteet vastata tiedossaoleviin, perinteisiin uhkiin. Tulevaisuuden uhkakuvat niin Suomessa kuin maailmalla ovat kuitenkin entistä monitahoisempia, hajanaisempia, sirpaloituneempia ja kompleksisempia. Tämän lisäksi konkretisoituessaan, tulevaisuuden uhkiin on entistä haastavampi vastata niiden monitasoisuuden ja moninaisuuden takia. Siksi rakenteitakin pitää kehittää niin, että myös tulevaisuuden uhkiin pystytään vastaamaan onnistuneesti. Pohjan tälle kyvylle luo ennakoimis- ja ennaltaehkäisykyvyn kehittäminen. Ne luovat mahdollisuuden löytää joustavasti ja ketterästi ennaltaehkäiseviä keinoja toimia. Ennaltaehkäisyn rooli korostuu, koska se on kustannustehokasta sekä taloudellisten että inhimillisten resurssien suhteen.

Selonteon perustaminen laajaan turvallisuuskäsitykseen tai ns. inhimilliseen turvallisuuteen on perusteltua tulevaisuuden turvallisuusuhkien luonteen takia. Nostamalla ennaltaehkäisyn keskiöön, on selonteko myös linjassa kansainvälisen turvallisuusajattelun kuten EU:n turvallisuusunionistrategiassa mainitun koko yhteiskunnan kattavan koordinaation kanssa.

2) Ennaltaehkäisyn keskiöön laittaminen vaatii monitoimijayhteistyötä, ennakointia ja oppimista

Monitoimijayhteistyö on Suomen ainutlaatuinen voimavara

Suomella on ainutlaatuiset mahdollisuudet kehittää monitoimijayhteistyötä. Muualla jähmeät rakenteet ja siiloutuminen tekevät monitoimijayhteistyöstä vaikeaa tai mahdotonta. Suomalaisiin viranomaisiin myös luotetaan laajasti, eikä kansainvälisenä trendinä oleva viranomaisyhteistyön karttaminen mahdollisten mainehaittojen vuoksi ole rantautunut Suomeen, jossa erilaiset toimijat tekevät mielellään yhteistyötä viranomaisten kanssa.

Monitoimijayhteistyötä tulee kuitenkin kehittää. Monitoimijayhteistyön kautta on paitsi mahdollista luoda yksilöidympiä, joustavampia ja ketterämpiä ennaltaehkäiseviä turvallisuusratkaisuja sekä hälventää turvallisuustyössä olevia mahdollisia katvealueita. Yksilölähtöinen turvallisuusymmärrys vaatii laajaa kosketuspintaa yhteiskuntaan, että tiedetään minkälaisia kokemuksia, uhkia ja mahdollisuuksia on yksilötasolla.

SaferGlobe ry
Y-tunnus: 2373293-3
Siltasaarenkatu 4, 7. krs
00530 Helsinki
toimisto@saferglobe.fi
+358 (0)40 778 8523
www.saferglobe.fi

Monitoimijayhteistyössä pitää huomioida koordinointi ja resurssointi

Monitoimijayhteistyö ei tule toimimaan ilman järkevää resurssointia ja koordinointia. Ilman sitä yhteistyö perustuu varsinkin viranomaisyhteistyön ulkopuolella *ad hoc*-mekanismeihin, joiden kautta ei voi kehittää yhteistyötä strategisesti. Koordinointi ja resurssointi on monitoimijayhteistyölle keskeisen tärkeää. Sisäministeriöllä on ainutlaatuinen mahdollisuus toimia laajan turvallisuuskentän koordinaattorina, sillä kaikki toimijat tekevät sisäministeriön kanssa yhteistyötä.

Erityisen heikoissa kantimissa ovat turvallisuustoimintaan tarvittavat uudet toimijat, joille ei ole nykyisellään järkeviä valtionrahoitusmekanismeja ennaltaehkäisevälle turvallisuustyölle. Näiden toimijoiden työ vaikkapa väkivallan tai radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä on liian usein EU-pohjaisen projektirahoituksen varassa, vaikka samalla niiden toiminta on Suomelle tärkeää.

Erilaisia rahoitusmekanismeja on tärkeä kehittää niin, että voidaan luoda laajaan turvallisuustoimintaan pitkälinjaisuutta. Projektirahoituksella toimiminen heikentää luottamusta ja sitä kautta pikkuhiljaa murentaa toiminnan tehokkuutta. Nykyisillä rahoitusmalleilla hyväkin toiminta uhkaa näivettyä, jos se ei saa valtion rakenteista tarvitsemaansa tukea. Rahoitushaasteet järjestötoimijoille korostuvat, sillä rahoituskriteerit tiukentuvat ja järjestörahoitus pienenee yleisesti. Tämän vuoksi järjestöjen turvallisuustoiminta voikin jäädä väliinputoajaksi, mikäli sille ei ole sopivaa rahoitusrakennetta.

Ennaltaehkäisy vaatii turvallisuusuhkien ennakointia ja ennakointiin liittyvää toimintaa

Ennaltaehkäisyn tehokkuus riippuu paljolti turvallisuusuhkien ennakoinnin tasosta, sekä kyvystä reagoida ennakoinnin kautta identifioitaviin turvallisuusuhkiin. Monet tulevaisuuden haasteet tulevat vaikuttamaan yhteiskunnan eri aloihin laajasti ja vaativat ennaltaehkäisyn lisäksi yhteiskunnan mukautumista muutokseen. Muutosprosessit itsessään lisännevät yhteiskunnan turvattomuutta, jota ennakoinnin kautta on myös tärkeä ennaltaehkäistä. Ennakoinnin tarve on erityisen suuri kun mietitään laaja-alaisesti turvallisuustoimien ja resurssien priorisoimista, sillä jälkijättöinen resurssointi tarkoittaa myös jälkijunassa olemista itse turvallisuusuhkien suhteen.

Oppiminen ja toiminnan kehittäminen on tärkeä osa uutta turvallisuutta

Jotta Suomi pysyy vastaisuudessakin maailman turvallisimpana maana, tulee ennaltaehkäisyyn ja monitoimijayhteistyöhön perustavaa turvallisuustoimintaa ja sen arviointia kehittää. Kansainvälisen ymmärryksen lisääminen sekä tuominen Suomeen on tärkeää erityisesti sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajapinnalta. Tutkimus-, kehitys-, ja erityisesti innovaatiotoiminta on turvallisuudessa palaamassa entistä enemmän perinteiseen siiloutuneeseen turvallisuusajatteluun, jossa monitoimijayhteistyötä tuetaan vähän, eikä lähtökohtana ole turvallisuusuhka tai sen kokija vaan valtion toimijoiden kyvykkyydet yhdeltä turvallisuuden osa-alueelta.

Suomen korkean turvallisuuden kääntöpuolena on, ettei Suomella välttämättä ole itsellään kokemusta, ymmärrystä tai osaamista verrattuna maihin, jotka ovat joutuneet painimaan vaikkapa järjestäytyneen rikollisuuden tai laittoman asekaupan kanssa jo vuosikymmeniä. Kansainvälisessä viranomaisyhteistyössä Suomi toki saa tätä tietoa mutta laaja-alaisuutta tulisi kehittää, jotta Suomi voi käyttää turvallisuustoiminnan kehittämisessään parasta mahdollista nykytietoa.